

OVLÁDAŤ ALEBO SPRAVOVAŤ

Dilemy kresťanstva a
kresťanov vo vzťahu k prírode

Ján Szollos

STUŽ/SR

Cieľ príspevku:

- priblížiť stručne vývoj filozofickej a teologickej diskusie o vplyve a úlohe kresťanov a kresťanstva vo vzťahu k stvorenstvu a environmentu vo svete a na slovensku
- načrtnúť úlohu stuž/sr v rozvinutí tejto diskusie na slovensku v 90. rokoch
- uviesť konkrétne príklady spolupráce cirkví a environmentálnych mvo na slovensku pri ochrane prírody
- charakterizovať možný potenciál kresťanstva pri presadzovaní princípov udržateľného rozvoja

Filozofická a teologická diskusia vo svete

- kritika kresťanstva ako príčiny ekologickej krízy (L. White, Science 1967) „ Historické korene našej ekologickej krízy“
- Jadro kritiky - arogantný, „panský“ vzťah k prírode – Gn 1,28
- Potretie pozitívnych pohanských prvkov vo vzťahu k prírode

Filozofická a teologická diskusia vo svete

- Apologetika kresťanstva - napr. Lochman, Křeťanská revue 1994: „Bible jako zdroj ekologické krize?“
- Jadro apologetiky: reinterpretácia Gn 1,28 – koncepcia správcovstva – Gn 2,15
- Vzťah nekresťanských civilizácií k prírode
- „nekresťanskosť“ kresťanskej Európy

Filozofická a teologická diskusia na Slovensku (a v Česku)

- diskusia po 1990 – 20 ročné oneskorenie
- Kritika - Lisický (1995) – kritika „panstva“ nad prírodou, zničenie väzieb človeka k prírode
- Münz (1992, 1995) – zlyhanie kresťanov a kresťanstva v uplatňovaní svojich vlastných princípov, rozdielny podiel katolicizmu a protestantizmu na ekologickej kríze

Filozofická a teologická diskusia na Slovensku (a v Česku)

- apologetika Kritika - Münz (1995) – kresťanstvo môže pomôcť pri nadobudnutí premyslenej úcty k prírode, pri etike vedeckého výskumu, pri presadzovaní uvedomelej skromnosti
- Kišš (1990, 1991) – koncept „paradeizácie Zeme“, správcovstvo
- Kohák (1991, 1993) – zodpovednosť človeka za stvorenie, odcudzenie človeka, návrat k zodpovednej slobode

Praktická angažovanosť kresťanov v ochrane prírody na Slovensku v minulosti

- platforma legálnych ochranárskych organizácií (SZOPK, Strom života) pre rozvíjanie aktivít cirkví s mládežou v 70. a 80. rokoch
- letné tábory mládeže a rodín – myšlienky ochrany prírody boli integrálnou súčasťou programu
- útlm prepojenia po zmene v roku 1989 – zameranie na „svoje“ aktivity
- problém s otvorenosťou environmentálnych hnutí smerom k mimokresťanským relígiám

Diskusia a aktivity týkajúce sa „kresťanských“ a etických aspektov vo vzťahu k prírode na pôde STUŽ/SR

- J. Vavroušek – presadzoval hodnotové aspekty ako dôležitú a neoddeliteľnú súčasť koncepcie TUR aj do agendy paneurópskych stretnutí ministrov ŽP a environmentálnych MVO
- Diskusie na pôde STUŽ/SR o hodnotových otázkach, napr. Kresťanstvo – životné prostredie – udržateľný spôsob života (1996)
- Medzinárodná konferencia: Náboženstvo – životné prostredie – hodnoty zlučiteľné s predstavou trvalo udržateľného spôsobu života (Liptovský Ján, 2001)
- Vydanie publikácie: J. Szóllős: Kresťanstvo a ekológia (2001)

Súčasná situácia v zapojení kresťanov a cirkvi do aktivít týkajúcich sa ochrany prírody

- Diskusia o hodnotových otázkach vo vzťahu k prírode, stvorenstvu, životnému prostrediu – ustala – prekrytá inými „dôležitejšími“ témami a aktuálnejšími hrozbami (terorizmus, utečenecká kríza, vojna na Ukrajine, kríza EU)
- Rezignácia na širšie vízie a hodnotovú diskusiu aj na strane environmentálnych aktivistov a MVO
- Encyklika „Laudato Si“ vydaná v júni 2015, preložená do slovenčiny – nie je výraznejší ohlas
- Projekt Ekoteológia predstavený v rámci Ekumenickej rady cirkví – ekologické vzdelávanie najmä pre duchovných
- ECEN – Európska kresťanská environmentálna sieť – snaha založiť aj na Slovensku – SKES – Slovenská kresťanská env. sieť

Potenciál kresťanstva pri transformácii myslenia a konania ľudí smerom k udržateľnému životu

- využitie potenciálu kresťanstva pri budovaní nového hodnotového systému, ktorý je zlučiteľný s udržateľným spôsobom života
- J. Vavroušek (1995) sformuloval na základe grécko-rímsko-židovsko-kresťanských koreňov našej civilizácie desať alternatívnych hodnotových postojov k existujúcim aspektom ľudského života, ktoré sú v súlade s trvalo udržateľným spôsobom života

„Vavrouškovo desatoro“

1. vedomie súňáležitosti s prírodou
2. vyvážený dôraz na jednotlivca aj kolektív a vyvažovanie súťaživosti kooperáciou
3. dôraz na kvalitatívny rozvoj ľudskej spoločnosti
4. dôraz na kvalitu života, vedomú skromnosť a odriekanie si zbytočných vecí
5. rozvoj ľudských práv a slobôd pri rešpektovaní vedomia zodpovednosti, ktorá je s nimi spojená
6. opatrnosť pri všetkých zásahoch do prírody i do spoločnosti
7. obnovenie pudu sebazáchovy u ľudí
8. rešpektovanie dlhodobých dôsledkov ľudskej činnosti
9. vzájomná tolerancia a riešenie problémov rokovaním
10. rozvoj participatívnej *demokracie*

„Ekologické desatoro“

1. Ja som Hospodin tvoj Boh, ktorý stvoril nebo a zem. Uváž: v tomto stvorení si mojím partnerom. Zachádzaj preto starostlivo so vzduchom, vodou, zemou, rastlinami a zvieratami, ako keby boli tvojimi bratmi a sestrami.
2. Uváž, že tým, že som ti dal život - dal som ti zodpovednosť, slobodu a obmedzené zdroje zeme.
3. Neokrádaj budúcnosť. Cti si deti tým, že im umožníš dlhý život.
4. Vzbudzujte v deťoch lásku k prírode.
5. Pamätaj, že ľudstvo môže využiť technológiu, ale raz zničený život nemôže znovu vytvoriť.
6. Staraj sa o to, aby sa v tvojej dedine, v tvojom meste, v tvojej krajine tvorili skupiny, ktoré sa budú angažovane usilovať o to, aby prekazili hroziace katastrofy.
7. Oddel' sa od všetkých zbraní, ktoré majú za následok, že spôsobia skazu základných predpokladov života.
8. Cvič sa sebadisciplíne aj pri malých rozhodnutiach vo svojom živote.
9. Dopraj si čas vo svojom týždennom zhone, počas dňa odpočinku žiť s prírodou a nielen ju využívať.
10. Mysli na to: ty nie si majiteľom zeme, ty si len jej strážcom.
Potsdamer Kirche jún 1984 in Kišš 1991, s. 61 - 62)

Laudato Si

OBSAH

1. kapitola: Čo sa odohráva v našom dome (17-61)
2. kapitola: Evanjelium stvorenia (62-100)
3. kapitola: Ľudský koreň ekologickej krízy (101-136)
4. kapitola: Integrálna ekológia (137-162)
5. kapitola: Niektoré orientačné a akčné línie (163-201)
6. kapitola: Ekologická výchova a spiritualita (202-246)

Záver:

- Je nepopierateľným faktom, že kresťanstvo hralo spolu s ďalšími vplyvmi dôležitú úlohu pri utváraní súčasnej neudržateľnej hodnotovej orientácie modernej západnej spoločnosti.
- Na druhej strane však snahy smerujúce k udržateľnosti vznikli v tej istej západnej spoločnosti a boli čiastočne inšpirované aj kresťanstvom a zodpovednosť vo vzťahu k budúcim generáciám je jedným zo základných konceptov encykliky Laudato Si (2015)
- Kresťanská religiozita, ak sa bude držať princípov obsiahnutých v Písme, má potenciál nebyť v protiklade, ale prispievať k udržateľnému vývoju ľudstva.

Ďakujem za pozornosť!